

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 5/06-19

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. apríla 2006 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Juraja Horvátha a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť J. K., mal. P. K. a mal. M. K., všetci bytom B., právne zastúpených advokátom JUDr. R. F., B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 p o r u š i l právo J. K., mal. P. K. a mal. M. K., aby sa ich vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

3. J. K., mal. P. K. a mal. M. K. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie každému v sume po 100 000 Sk (slovom stotisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd

Bratislava III p o v i n n ý im vyplatiť do rúk J. K., bytom B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. J. K., mal. P. K. a mal. M. K. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 12 305 Sk (slovom dvanásťtisícristopäť slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava III p o v i n n ý vyplatiť na účet advokáta JUDr. R. F., do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 11. januára 2006 č. k. I. ÚS 5/06-7 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. K., mal. P. K. a mal. M. K., všetci bytom B. (ďalej aj „sťažovatelia“), právne zastúpených advokátom JUDr. R. F., B., ktorou namietali porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“ alebo „súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

1. 1. Zo sťažnosti vyplynulo, že 24. februára 1997 teraz už nebohý P. K. podal na okresnom súde žalobu o náhradu škody spôsobenú pracovným úrazom, totiž počas výkonu základnej vojenskej služby utrpel autonehodu. Podľa názoru sťažovateľov okresný súd bol v danej veci nečinný, nenariadil dosiaľ ani jeden termín pojednávania, pričom jeho nečinnosť trvá 8 rokov a takmer 10 mesiacov. Dňa 18. júna 2000 žalobca zomrel, prebehlo po ňom dedičské konanie a dedičia predložili okresnému súdu právoplatné dedičské rozhodnutie, aby okresný súd mohol v konaní ďalej pokračovať. Keďže k tomu nedošlo, sťažovatelia podali dve sťažnosti na prietahy v konaní, o ktorých mal rozhodnúť predseda súdu, ale ani na tieto sťažnosti okresný súd vôbec nereagoval.

Sťažovatelia okrem vyslovenia porušenia ich základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy si uplatňujú aj primerané finančné zadosťučinenie, ktoré odôvodňujú tým, že vo veci nebol vykonaný za celý čas žiadny úkon, dokonca okresný súd ignoroval aj dve sťažnosti na zbytočné prietahy. V tejto súvislosti dodali, že „*je hlboko otraseaná viera*“ sťažovateľov „*nielen v spravodlivosť, ale vôbec v existenciu možnosti domáhať sa spravodlivosti na nezávislom a nestrannom súde*“. Na nečinnosti okresného súdu pritom nemajú žiadny podiel účastníci konania. Sťažovatelia poukázali aj na predmet sporu, ktorým je peňažné plnenie nahradzujúce ich pravidelný mesačný príjem, teda prostriedky určené na uspokojovanie základných životných potrieb sťažovateľov. Dlhodobým nedostatkom týchto prostriedkov bol ovplyvnený každodenný život sťažovateľov, a to výrazne negatívne.

Vzhľadom na uvedené sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd vydal tento nález:

Nečinnosťou okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 bolo porušené právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy.

Okresnému súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 prikazuje konať vo veci bez zbytočných prietahov.

Okrem uvedených ústavný súd prikazuje okresnému súdu vyplatiť sťažovateľom do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk v prospech každého sťažovateľa zvlášť.

Ústavný súd ukladá okresnému súdu povinnosť nahradiť sťažovateľom trovy konania.

2. Ústavný súd prípisom zo 17. februára 2006 upovedomil okresný súd o prijatí predmetnej ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, doručil súdu uznesenie č. k. I. ÚS 5/06-7 a zároveň požiadal poverenú predsedníčku tohto súdu, aby sa vyjadrila k prijatej sťažnosti a taktiež, aby ústavnému súdu bol zapožičaný predmetný súdny spis.

2. 1. Poverená predsedníčka okresného súdu JUDr. I. H. nevyužila právo vyjadriť sa k prijatej ústavnej sťažnosti. Listom z 22. marca 2006 sp. zn. Spr. 3141/06 ústavnému súdu oznámila, že na ústnom prejednaní veci netrvá a zaslala spis sp. zn. 7 C 37/97.

2. 2. Právny zástupca sťažovateľov vo svojom liste z 29. marca 2006 ústavnému súdu uviedol, že:

„V právnej veci sťažovateľov J. K. a spol. proti Okresnému súdu Bratislava III o prietahy v súdnom konaní Vám oznamujem, že súhlasí s upustením od ústneho pojednávania v zmysle § 30 ods. 2 zák. č. 38/93 Z. z. Podľa môjho názoru by ústne pojednávanie neprispelo k ďalšiemu objasneniu veci, ktorá je dostatočne zrejmá zo samotnej sťažnosti a pripojeného súdneho spisu. Navrhujem preto, aby Ústavný súd vo veci konal a rozhodol aj v neprítomnosti účastníkov konania.“

3. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou tohto základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci, t. j. rozhodnutie o tom, či namietaným postupom súdu bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (I. ÚS 40/02, I. ÚS 41/03).

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej priložených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania vedeného na okresnom súde pod sp. zn. 7 C 37/97:

Dňa 25. februára 1997 podal toho času už nebohý P. K. (ďalej aj žalobca“) na Okresnom súde Bratislava III žalobný návrh na náhradu škody „*spôsobenú pracovným úrazom*“ proti A., Vojenskému úradu pre právne zastupovanie v B. (ďalej aj „žalovaný“), za účasti S., a. s., odštepny závod N., ako vedľajšieho účastníka. Vec bola zaevidovaná pod sp. zn. 7 C 37/97.

Dňa 28. júna 1997 opatrením predsedu okresného súdu bola vec pridelená do oddelenia 28 C Mgr. I. P., pričom naďalej mala byť vedená pod pôvodnou spisovou značkou.

Dňa 24. septembra 1998 bolo okresnému súdu doručené podanie žalobcu, ktorým rozšíril svoju žalobu.

Dňa 11. novembra 1998 okresný súd vyzval žalovaného a vedľajšieho účastníka, aby sa v lehote 15 dní vyjadrili k žalobe.

Dňa 27. novembra 1998 sa k žalobe vyjadril žalovaný.

Dňa 9. februára 2000 žalobca požiadal súd o pripustenie zámény účastníkov na strane žalovaného a súčasne požiadal o urýchlené nariadenie pojednávania.

Dňa 18. júla 2000 bol v spise zaznamenaný úradný záznam: „*ku spisu 7 C 37/97 pripojený spis 30C 30/99 nakoľko išlo o doplnenie– rozšírenie žaloby do spisu 7C 37/97.*“

Dňa 13. decembra 2001 právny zástupca žalobcu oznámil súdu, že žalobca 18. júna 2000 zomrel. Súčasne označil dedičov žalobcu a upresnil označenie žalovaného. Doložil do spisu osvedčenie o dedičstve po žalobcovi, podľa ktorého právnymi nástupcami po žalobcovi sú sťažovatelia, ktorí mu zároveň udelili plnomocenstvo na zastupovanie v spore vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. (...)

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných priet'ahov (...).

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní o náhradu škody, vedenom pod sp. zn. 7 C 37/97 dochádza k porušovaniu základného práva J. K., mal. P. K. a mal. M. K. na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy.

V danej súvislosti ústavný súd konštatuje, že v prípade sťažovateľov došlo k procesnoprávnemu nástupníctvu (sukcesii), teda k zmene doterajšieho účastníka konania na strane žalobcu, a to na základe univerzálnej sukcesie (titulom dedenia). Keďže univerzálna sukcesia vyvoláva automaticky aj procesnoprávne nástupníctvo, konajúci súd nemusel uplatňovanú zmenu uznesením pripustiť. Oznámením z 13. decembra 2001 sťažovatelia vstúpili do predmetného konania v tom štádiu, v akom sa nachádzalo pred zmenou účastníkov konania. Uvedená skutočnosť má podľa názoru ústavného súdu zásadný význam pre vymedzenie obdobia, ktoré podlieha posúdeniu namietanej protiústavnosti konania odporcu, pretože v uvedenom prípade v dôsledku súdom povolenej zmeny účastníkov konania nedošlo k vzniku nového procesnoprávneho vzťahu, ale k procesnoprávnemu nástupníctvu do už existujúceho procesnoprávneho vzťahu.

Aj s prihliadnutím na tento záver ústavný súd nemal pochybnosť, že sťažovatelia môžu uplatňovať právo na konanie bez zbytočných priet'ahov aj pre štádium konania, ktoré predchádzalo tejto zmene.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie

účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že dĺžka posudzovaného, deväť rokov trvajúceho konania v danom prípade zjavne nebola závislá od zložitosti veci, ale, ako to bude v ďalšom vyhodnotené, od správania (postupu) okresného súdu.

2. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľov (a ich právneho predchodcu) v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na ich ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priet'ahom. Teda doterajšia dĺžka napadnutého konania nebola vyvolaná správaním sťažovateľov alebo ich právneho predchodcu.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci a predovšetkým poukazuje na to, že trvanie napadnutého konania už deväť rokov je samo osebe celkom jednoznačne neprimerané.

Ústavný súd ďalej konštatuje, že okresný súd bol v predmetnej veci nečinný v podstate od nápadu veci na súd a okrem úkonu, ktoré sa spravidla vykonáva na začiatku konania (výzva, aby sa žalovaný a vedľ'ajší účastník vyjadrili k žalobe), nepreukázal vo veci žiadnu činnosť. Okresný súd teda počas deviatich rokov vo veci nevykonal prakticky žiadny úkon smerujúci k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia (ich právny predchodca) ako navrhovatelia vo veci náhrady škody počas súdneho konania nachádzajú, čo je základným účelom práva zaručeného v citovanom článku ústavy (pozri napr. I. ÚS 41/02). K priet'ahom pritom nedošlo v dôsledku zložitosti veci ani správania účastníkov, ale výlučne v dôsledku postupu okresného súdu. Uvedenú nečinnosť pritom nie je možné ničím ospravedlniť, pričom vec bolo potrebné posúdiť aj s ohľadom na jej povahu a význam pre sťažovateľov. V tejto súvislosti ústavný súd nemohol opomenúť, že predmetom konania pred okresným súdom je rozhodovanie o náhradu škody z pracovného úrazu, t. j. vec, ktorej povaha (spor o existenciu nárokov, ktoré môžu byť zdrojom príjmov

aj maloletých sťažovateľov) si vyžaduje osobitnú starostlivosť všeobecného súdu o naplnenie účelu súdneho konania, čo okrem iného znamená, že všeobecný súd má povinnosť organizovať svoj procesný postup tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a skončená (§ 100 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku) a aby sa čo najskôr odstránil stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa naň osoba obrátila so žiadosťou o rozhodnutie (pozri napr. I. ÚS 145/03, I. ÚS 142/03, I. ÚS 19/00).

Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí a teda vykonanie spravodlivosti bez zbytočných prietáhov. I keď nie všetky nástroje na vyriešenie tzv. objektívnych okolností sa nachádzajú v dispozičnej sfére vedenia súdu či konajúceho sudcu, nemožno systémové nedostatky v oblasti výkonu spravodlivosti pripisovať na ťarchu účastníkom súdneho konania a mieru ochrany ich práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy oslabiť poukázaním napr. na dlhodobo obmedzené personálne kapacity príslušných súdov (pozri napr. I. ÚS 119/03).

Vzhľadom na uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľov na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

4. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľom ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

5. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovatelia navrhovali priznať primerané finančného zadosťučinenie každému vo výške po 100 000 Sk, pričom priznanie primeraného finančného zadosťučinenia odôvodnili

aj tým, že „je hlboko otrasená“ ich viera „nielen v spravodlivosť, ale vôbec v existenciu možnosti domáhať sa spravodlivosti na nezávislom a nestrannom súde“.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy nie je dostatočným zadosťúčením pre sťažovateľov. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať im aj finančné zadosťúčinenie podľa citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľov vrátane povahy veci (pozri bod 3. tejto časti) považuje za primerané priznať každému zo sťažovateľov v požadovanej výške po 100 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťúčinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

6. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd priznal každému sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia za dva úkony právnej služby (príprava a prevzatie zastúpenia 16. novembra 2005 a podanie sťažnosti 9. decembra 2005). Za dva úkony vykonané v roku 2005 patrí odmena v sume dvakrát po 2 501 Sk, preto trovy právneho zastúpenia pre jedného sťažovateľa predstavujú sumu 5 002 Sk. Základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“, t. j. na sumu 4 001,60 Sk. Spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (2 x 150 Sk v roku 2005) v prípade troch sťažovateľov tvorí náhrada trov za dva úkony vykonané v roku 2005 zaokrúhlene sumu

12 305 Sk v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd o uplatnených trovách konania sťažovateľov rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

7. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. apríla 2006